

Ордэн Леніна камбата Шэпелева

Гераічна абарона Бярэзіны ля Барысава навечна ўпісаная ў гісторыю Вялікай Айчыннай вайны. Пра тыя падзеі паведамляюць у сваіх мемуарах выбітныя савецкія палкаводцы Г.К.Жукаў і А.І.Яроменка. Подзвіг курсантаў Барысаўскага танкавага тэхнічнага вучылішча, зводных і матарызаваных частак РККА не забыты і сёння. На слыху ўсё больш імёны карпунога камісара Сусайкова, палкоўніка Лізюкові і камандзіва Крэйзера. Між тым у баях на барысаўскім накірунку адбагу і мужнисці выявілі афіцэры каманднага складу рангам ніжэй. Пра аднаго з іх наші аповед.

...22 ліпеня камбат 6-а мотастралковага палка Дзмітрый Шэпелей быў уганараваны ордэнам Леніна. У спякотныя летнія дні 1941-а, калі Чырвоная Армія адъехала, пакідаючы гарады і вёскі, вышэйшую ўзнагароду краіны прысвойвалі нячаста.

З пачаткам нямецкага ўварвання 1-я Маскоўская мотастралковая дывізія была экстрана перакінута ў раён Орши. Па загадзе камандуючага 20-й армейскай дывізіі было неабходна прыкрыць разгортванне галоўных сіл у так званих "Смаленскіх варотах". Нечакана быў атрыманы новы загад: неадкладна высунуцца да горада Барысава, каб "не дапусціць пераправу... суперніка праз р. Бярэзіна і далей на ўсход". Здзейсніўшы 130-кіламетровы пераход, воінскае злучэнне 30 чэрвеня (па іншых дадзеных – 1 ліпеня) дасягнула Барысаўшчыны.

6-ы мотастралковы полк, узмоцнены танкамі і артылерыйяй, заняў пазіцыі па ўсходнім беразе Бярэзіны на мяжы вёскі Весялова з загадам перашкодзіць перараправе суперніка па тутэйшым мосце і захопу левабярэжнага плацдарма. На працягу 1 і 2 ліпеня батальёны аказвалі ўпарты супраціў пераўзыходзячым сілам 47-а механізаванага корпуса вермахта фарсіра-



Дзмітрый Шэпелей.

ваць раку і замацавацца на процилеглым беразе. Тым не менш рубяжы прыйшлося пакінуць.

У складаных умовах рухомай абароне батальён Шэпелева не толькі захаваў баядоль-насць. Ва ўзнагародным лісце на імя камбата

камандзіра палка падпалкоўнік П.Г.Пятроў пісаў: !Капітан Шэпелей... у баях 1-2 ліпеня 1941 года... на рубяжы Весялова сваім батальёнам аказваў упарты супраціў суперніку, адбіўшы трохкратную спробу фарсіравання ракі Бярэзіна. У баях 4-5 ліпеня 1941 года ў м. Бобр пасля цяжкага бою, акружаны танкамі і мотапяхотай суперніка, пад моцным уздзейннем бамбардзіровачнай авіяцыі, здолеў вывесці батальён з акружэння без страт. У баях 7-8 ліпеня 1941 г. ля вёскі Перавалачная, абараняючы галоўны накірунок удару ворага ўздуўж аўтадаргады Масква-Менск, адбіў неаднаразовыя франтальныя і флангавыя танкавыя і пяхотныя напады суперніка, знаходзячыся на працягу ўсяго дня пад моцным...

дзеяннем артылерыйскага і міна-мётнага агню, умелым узаемадзеяннем прыданых сродкаў узмакнення знішчыў 16 танкаў суперніка і да 1,5-2 рот мотапяхоты і частку суперніка. Да зыходу 8 ліпеня, атрымавшы раненне, аддаў усе неабходныя ўказанні свайму намесніку, арганізаў падрыхтоўку да начнога бою, пасля чаго быў эвакуіраваны на пункт меддапамогі...".

...Дзмітрый Ціханавіч Шэпелей нарадзіўся 25 кастрычніка 1908 года ў сяле Царова Арлоўскай губерні (цяпер с. Урыцкае Цербунскага раёна Ліпецкай вобл. РФ). Сям'я не бедавала, аднак дастатаک даваўся цяжкай сялянскай працай ад світанку да заходу. Пачатковую адукацыю 15-гадовы хлопец атрымаў у мясцовай школе. З двума класамі разлічваць на добрую працу не даводзілася, таму Зміцер парабакаваў і адначасова вучыўся. Набытых ведаў разам з напорыстасцю і настойлівасцю хапіла для паступлення ў Аб'яднаную вышэйшую пяхотную школу імя ВІЦІК. Так пачалася служба курсанта Шэпелева ў шэрагах РККА.

Чатыры гады праляцелі хутка, і ў 1934-м малады афіцэр трапіў у войска. Па ўспамінах маёра мэдыцынскай службы ў адстаўцы І.Міхайлавай (у 1942 – лекар шпітальнага ўзвода 146-й стралковай дывізіі), Шэпелей за ўдзел у Грамадзянскай вайне ў Іспаніі (1936-1939) быў ўзнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Праўда, пра гэты факт біографіі нашага героя ў паслужной картцы нічога не сказана.

Напярэдадні вайны Дзмітрый Ціханавіч з жонкай Лізаветай Якаўлеўнай жыў у Маскве, а слухаў ўзорна-паказальнай 1-й Маскоўскай мотастралковай

дывізіі. Служба ў элітным злучэнні РККА лічылася ганаровай і прэстыжнай. Досьць назваць ўздел дывізіі ў парадах на Чырвонай плошчы. Паміж тым служба ў "пралятарцы" была зусім не простай: на яе базе адпрацоўваліся перадавыя метады вядзення баявых дзеянняў, апрабавалася ўзбраенне і амуніцыя. Таму тактычна-палявыя вучэнні і манеўры, рознага роду заняткі суправаджалі злучэнне ўесь час.

...Раненні ў руку і галаву аказаўся лёгкія. Па вяртанні ў строй капітана, які праславіўся пры абароне Барысава, зацвердзілі часовым выканаўцам пасады камандзіра 175-а мотастралковага палка. Ад пасады Шэпелева вызвалілі 19 жніўня, трыма днямі пазней прысвоілі чаргове воінскае званне і прызначылі начальнікам штаба таго ж палка.

Дзмітрый Ціханавіч – удзельнік абарончых баёў і бітваў пад Ельніем на Ярцаўском накірунку, на Сумскім накірунку ва Украіне, на Маскоўскім накірунку ля Нара-Фамінска. За гэты горад, падзелены напалам рагой Нарай, у 20-х дніх кастрычніка 1941-а ішлі цяжкія баі. Штабісты круглыя суткі рабілі ўсёмагчымае і немагчымае для захавання баяздольнасці палка. У снежні 1941-а і студзені наступнага года полк вызываў гарады Бароўск і Вярэя ў ходзе контрааступлення савецкіх войскай пад Москвой.

У адзін са студзеніскіх дзён 1942-а маёр Шэпелей атрымаў новае прызначэнне ў Казань. Тут, на зямлі сучаснага Татарстана, адраджалася 146-я стралковая дывізія 2-а фармавання. 28 студзеня маёр прыняў пад сваё камандаванне 512-ы стралковы полк, але заўтам быў зацверджаны камандзі-

рам 606-а стралковага палка.

23 сакавіка дывізія адбыла на Заходні фронт і ў першыя дні красавіка перадпрацавана на 50-ю армію генерал-лейтэнанта І.У.Болдзіна. Г.К.Жукаў, які раней камандаваў фронтам, паставіў арміі задачу прарыву нямецкай абароны на ўчастку населеных пунктаў Фаміна-1 – Каменка і авалоданне горадам Міляцінам. Выматваючыя, кровапралітныя, з пераменным поспехам, баі падчас Ржэўска-Вяземскай наступальнай аперацыі (8 студзеня – 20 красавіка 1942 года) перамолвалі палкі, як млын збожжа. 146-я стралковая дывізія павінна была змяніць на перадовой абяскроўленую 173-ю дывізію, якая імкнулася праўбіца да Варшаўскай шашы (аўтадарога Брест-Масква).

Вечарам 11 красавіка полк заняў пазіцыі ля Фаміна-1. Падраздзяленні дывізіі пераважна знаходзіліся ў нізінай багністай мясцовасці. Ва ўмовах вясновага бездарожжа войска пазбавіліся магчымасці ўзводзіць неабходнай глыбіні сховы для асабістага складу і баявой тэхнікі, у якой, дарэчы, адчуваўся востры недахоп. Супернік, наадварот, займаў вышыні, якія панавалі, праглядаючы баявыя парадкі савецкіх частак і падыходы да іх, актыўна ўжывая ўсе віды ўзбраення, не шкадуючы боепрыпасаў. Як следства, у першым жа баі полк пазбавіўся дзве-траціны воінаў і быў выведзены з перадовой на даўкамплектаванне. Тое фатальнае 12 красавіка стала апошнім у жыцці многіх салдат і афіцэраў 606-а стралковага палка. У tym ліку для яго камандзіра, маёра Шэпелева.

Аляксандр Балабан,
гісторык-археограф ДУК "Барысаўская цэнтральная раённая бібліятэка імя I.X.Каладзісева"